

Betreft: notitie erkenning Nederlandse gebarentaal

Dovenschap, de landelijke belangenorganisatie van doven en/of gebarentaligen in Nederland,¹ wil door middel van deze notitie het wetsvoorstel voor de erkenning van de Nederlandse Gebarentaal (NGT)² onder uw aandacht brengen, en bepleiten waarom deze nationale taal als officiële taal erkend moet worden. Op 3 oktober 2016 werd het wetsvoorstel voor de erkenning van de NGT ingediend, waarmee een mijlpaal is bereikt in de geschiedenis van de Nederlandse dovensgemeenschap.³ Het wetsvoorstel vraagt om drie zaken: erkenning van de NGT, bevordering van het gebruik van de NGT door de Rijksoverheid (onder verantwoordelijkheid van de minister van Binnenlandse Zaken) en de instelling van een Orgaan ter bevordering van de NGT. Dovenschap beschouwt erkenning van de NGT als erkenning van de taal en cultuur van de Nederlandse dovensgemeenschap. Wettelijke erkenning betekent bovendien de erkenning dat gebarentaligen ook deel uitmaken van de Nederlandse samenleving.

De Nederlandse Dovengemeenschap en gebarentaligen

Eén van de taken die Dovenschap zichzelf heeft gesteld is het bewaken van het culturele en taalkundige erfgoed van de Nederlandse dovensgemeenschap. Elk land kent minimaal één gebarentaal, soms meer. De NGT is een gestandaardiseerde taal die is voortgekomen uit vijf gebarentaaldialecten binnen de Nederlandse dovensgemeenschap. Deze taal wordt voornamelijk gebruikt door vroegdoven: degenen die voor het derde levensjaar doof waren of zijn geworden. Er zijn in Nederland naar schatting tussen de 12.000 en 20.000 vroegdoven.⁴ Naast deze groep zijn er meer gebarentaligen: ouders van vroegdove kinderen maar ook kinderen van vroegdove volwassenen. Verder studeerden in de periode 2001-2017, 1665 personen af als docent/tolk NGT bij de Hogeschool Utrecht, en zijn ook de 177 afgestudeerde schrijftolken gedurende anderhalf jaar onderwezen in de NGT.⁵ De Universiteit Amsterdam biedt sinds de jaren '90 de opleiding Gebarentaalwetenschappen. Van de eerste jaren zijn geen cijfers beschikbaar. Wel is bekend dat in de periode 2001 tot 2017 131 studenten op Bachelor of Master niveau afstudeerden bij deze opleiding. De aantallen studenten die

¹ <https://www.dovenschap.nl/missie/>

² <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-34562-3.html>

³ <https://www.dovenschap.nl/doven-blij-wetsvoorstel-erkenning-nederlandse-gebarentaal/>

⁴ P. Prawiro-Atmodjo, M. Langendoen & C. Tijsseling: Literatuurstudie naar de leefsituatie van vroegdove volwassenen. Koninklijke Kentalis: 2016, pag. 15-16. Download: https://www.dovenschap.nl/wp-content/uploads/2016/06/160502_Literatuurstudie_leefsituatie_vroegdove_volwassenen.pdf

⁵ H. van der Neut, coördinator opleiding docent/tolk NGT Hogeschool Utrecht, e-mails 7 en 12 juli 2017.

het vak NGT als keuzevak of minor-vak studeerden, zijn hierin niet meegerekend.⁶ Tenslotte is beheersing van de NGT een vereiste voor wie in de zorg en het onderwijs aan doven werkt, maar zijn er ook talloze personen die puur uit belangstelling de NGT hebben geleerd, en beheersen. De gebarentaalgemeenschap is dus aanzienlijk groter dan de dovengemeenschap.

Eerste stap: 20 jaar geleden

Het eerste initiatief om NGT te erkennen dateert van 1996, toen de ministeries VWS en OCW een commissie instelden die als taak kreeg om de overheid te adviseren over de erkenning van de NGT. De commissie bracht in 1997 het rapport "Meer dan één gebaar" uit en actualiseerde dat rapport in 2001. Ondanks verschillende toezeggingen van de overheid⁷ is de NGT exact 20 jaar later nog altijd niet erkend. Dit, terwijl de NGT in opdracht van de overheid is gestandaardiseerd (een eis die niet werd opgelegd aan bijvoorbeeld Nedersaksisch dat eveneens meerdere dialecten kent), het Nederlands Gebarentaalcentrum (het expertisecentrum op het gebied van de NGT) in 2016 haar twintigjarig bestaan vierde en de NGT wijdverbreid is in de Nederlandse samenleving, zoals te zien is in de vele filmpjes in de sociale media waarin politici en BN'ers in gebaren hun steun voor de NGT kenbaar maken.

Geen "dovenwet"

Het wetsvoorstel voor de erkenning van de NGT is geen "dovenwet": het is geen wet om alle problemen van doven op te lossen zoals gebrek aan informatie en communicatie. Zaken als ondertiteling, 112, telecommunicatie en dergelijke kunnen of worden opgelost door de bestaande wetgeving aan te passen, waarbij het op 12 april 2016 geratificeerde VN-verdrag inzake de Rechten van Mensen met Beperkingen richtlijnen biedt.⁸ Dovenschap is voorstander van de erkenning van de NGT in de lijn van het Europees Handvest voor Minderheidstalen:⁹ de erkenning van de Nederlandse gebarentaalgemeenschap als een culturele en linguïstische minderheid.

Geen communicatievorm

Met de groeiende maatschappelijke acceptatie van de NGT maken ook plots/laatdoven en slechthorenden steeds meer gebruik van gebaren. Dit gebeurt als volgt: zij spreken Nederlands, waarbij zij gesproken woorden ondersteunen met gebaren, en eventueel hun stem gebruiken. Dit wordt NmG genoemd, Nederlands ondersteund met Gebaren. NmG is geen taal in de linguïstische zin van het woord maar een communicatievorm, om het gesproken Nederlands te verduidelijken. De

⁶ Dr. R. Pfau, Associate Professor opleiding Gebarentaalwetenschappen UvA, e-mail 20 juli 2017.

⁷ Zie hiervoor het wetsvoorstel.

⁸ https://www.eerstekamer.nl/nieuws/20160412/eerste_kamer_steunt_ratificatie_vn

⁹ <http://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages>

NGT is een taal met een eigen grammatica, syntaxis en lexicon, en wordt op HBO- en WO-niveau onderwezen. Het gaat ons om de erkenning van de NGT, niet om de erkenning van andere communicatievormen.

Morele plicht tot erkenning

De Nederlandse regering heeft in 1996 de eerste stappen gezet richting de erkenning van de NGT, maar dit heeft nog niet geleid tot een daadwerkelijke erkenning. Met betrekking tot andere talen heeft de Nederlandse regering wel concrete stappen gezet. Namelijk, door per 1 maart 1998 het Fries, Jiddisch, Limburgs, Nedersaksisch en Romani te erkennen als regionale of minderheidstalen, in lijn met het Europees Handvest voor Regionale Talen en Talen van Minderheden. Dovenschap wil dat de Nederlandse overheid ook de NGT erkent als minderheidstaal. Uit het Nederlandse periodieke rapport aan de Raad van Europa, uit 2003,¹⁰ blijkt dat het wat betreft de regionale talen om de volgende aantallen gaat: 630.539 Friezen, 1.800.000 die het Nedersaksisch beheersen (van de 300.000 uit die taalregio) en 70-75% van de 1,1 miljoen bewoners in het Limburgse gebied die het Limburgs verstaan en/of spreken. Wat betreft de non-territoriale minderheidstalen gaat het om een paar honderd personen die het Jiddisch beheersen. De 4500 personen die geclassificeerd zijn als Sinti gebruiken 1 taal, het Sinti. De 750 personen die geclassificeerd zijn als Roma gebruiken verschillende dialecten van de Roma-taal. Zoals eerder genoemd zijn er 12.000-20.000 vroegdoven in Nederland en overtreft het aantal gebarentaligen het aantal vroegdoven. Het aantal gebarentaligen kan dus geen argument zijn voor het niet erkennen van de NGT als minderheidstaal.

Erkenning, nu!

Dovenschap streeft naar een maatschappij waarin doven worden gezien als zelfbewuste en betrokken burgers die dezelfde rechten, verantwoordelijkheden, mogelijkheden en levenskwaliteit moeten hebben als iedereen.¹¹ Essentieel hierin is de erkenning van de taal en cultuur van dove burgers. Dovenschap zet zich dan ook op alle mogelijke manieren in voor in de erkenning van de NGT: door te lobbyen, door media-acties en door samenwerking met overheden en organisaties. Want: 20 jaar aan het lijntje gehouden worden is meer dan genoeg!!

10

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c8e24>,

¹¹ <https://www.dovenschap.nl/missie/>